

Deugdelijke economen

Onlangs publiceerde Follow the Money een ranglijst van de meest ijdele Nederlandse beleidseconomen (www.ftm.nl/exclusive/ijdelheid-economen-gekwantificeerd), die door de meeste niet-economen vooral als erg gemakkelijk werd gezien. Afgezien van een enkeling die zich in zijn eer aangetast voelde en zuur reageerde, hielden de meeste economen zich koest. Je kunt inderdaad beter stil zitten als je geschoren wordt. Maar is het feit dat veel Nederlanders economen lachwekkend vinden niet iets om ons zorgen over te maken? Moeten we daar niet iets aan doen?

Toegegeven, de lijst zelf moet niet al te serieus genomen worden. Daarvoor is de methodologie te gebrekkig. De

lijst is gebaseerd op het expertpanel van Me Justice, waarvan de deelnemers zelf hun expertiseniveau op een groot aantal beleidsterreinen van 1 (zeer gering) tot 5 (zeer deskundig) aangeven. De ijdelheidsindex is simpelweg het gemiddelde zelfverklaarde expertiseniveau. Op deze manier komen de generalisten bovendien; zij die menen van alles verstand te hebben. De millimeterneukers, de grensverschuivende wetenschappers blijven buiten beeld, ook omdat zij niet aan het panel deelnemen.

FtM vermengt echte expertise met zelfoverschatting, zodat alleen bij een constant expertiseniveau onder economen (een verifieerbaar onjuiste veronderstelling) ijdelheid zuiver gemeten wordt. Uiteenrafelen is nog niet zo gemakkelijk. Een econoom is veelal geen expert op het gebied van instituties. Verder speelt het Dunning-Kruger-effect, dat stelt dat minder deskundigen zichzelf meer overschatten.

De belangrijkste reden waarom de index tekortschiet, is dat FtM moralistisch is en ijdelheid als een ondeugd presenteert. Is ijdelheid (volgens Adam Smith "liefde voor niet-terechte lof") wel zo slecht? Profiteert de maatschappij niet juist van het feit dat bepaalde individuen zo ijdel zijn dat ze voortdurend gestreeld willen worden en dat ze zich daarom uit de naad werken om continu schouderklopjes te verwerven? Is eerzucht niet net zo krachtig en minstens zo nobel als geldzucht?

In de *Wealth of Nations* schreef Smith dat we ons brood niet aan de naastenliefde van de bakker te danken hebben, maar aan diens geldzucht. In zijn eerdere *Theory of Moral Sentiments* stelde hij echter dat eerzucht een veel krachtiger economisch motief is. Geld maakt niet gelukkig; het is het streven naar status en waardering dat velen van ons drijft en dat economische vooruitgang brengt. Met eerzucht is volgens Smith mis, integendeel. Waar eerzucht verandert in ijdelheid, en

ERIC VAN DAMME

Hoogleraar aan de
Universiteit van Tilburg

het individu ernaar streeft om belangrijker gevonden te worden dan hij of zij verdient, wordt het anders. Je toehoorders bedriegen door je beter voor te stellen dan je bent, of meer te claimen dan gerechtvaardigd is, kan volgens Smith niet door de beugel, dan komt de *impartial spectator* in actie, althans bij de meesten van ons.

Waarom vinden veel Nederlanders de ijdelheidsindex leuk? Zijn beleidseconomen lachwekkend omdat ze in de ogen van Jan Modaal niets van de crisis geleerd hebben en nog steeds doen alsof ze de wijsheid in pacht hebben? Of is het omdat ze een minder goed ontwikkeld ethisch gevoel hebben en dus ook meelijwekkend zijn? Ik ken geen onderzoek dat antwoorden geeft, maar merk wel dat mensen in

mijn omgeving geneigd zijn om alle economen over dezelfde kam te scheren. Dat de economen die in de media verschijnen een niet-representatieve steekproef vormen, lijken weinigen zich te realiseren.

Als beroepsgroep hebben wij een collectieve reputatie. Een media-econoom die onzin verkoopt of meer pretendeert dan hij of zij waar kan maken schaadt niet alleen zichzelf, maar ook de groep. Vanwege het *freerider*-aspect wordt zo iemand lang niet altijd tot de orde geroepen. Andere beroepsgroepen van professionals lossen dit marktfaal op via zelfregulering, door het opstellen van gedragsregels. Onze beroepsvereniging, de KVS, bestaat binnenkort 165 jaar, maar een Gedragscode hebben wij niet.

De KVS zou eens na moeten denken of hier geen taak voor haar ligt. Ter inspiratie kan zij over de schutting kijken, bijvoorbeeld bij de ingenieurs. De Gedragscode van KIVI-NIRIA stelt onder andere "Wij kennen onze grenzen en maken die in onze dienstverlening aan anderen bekend" en "De ingenieur zal als getuige-deskundige alleen een mening geven waar deze is gebaseerd op de eigen deskundigheid en competentie en waar deze mening kan worden gebaseerd op feiten". Of bij de accountants, die zich in het kader van de NBA over dit onderwerp buigen en die voorstellen: "De accountant onthoudt zich van elk doen of nalaten waarvan hij weet of behoort te weten dat dit het accountantsberoep in diskrediet brengt of kan brengen".

Is vastleggen van vergelijkbare normen ook voor economen niet zinvol? Als wij inderdaad een minder goed ontwikkeld ethisch gevoel hebben, is het dan niet juist van belang ons aan regels te binden? Is het feit dat wij die regels nog steeds niet hebben niet juist een bewijs voor ethische onderontwikkeling en voor de grote noodzaak van de zelfregulering van dit marktfaal?